

Zápis z úvodní schůze pracovní skupiny Památková péče (PS PP)

Konané dne 23. 2. 2022

Čas 10:00 – 12.00 hod.

Předseda: Stašek Žerava

Přítomni: Jan Falta, Kateřina Pešatová, Miroslav Pospíšil, Jakub Potůček, Markéta Šantrůčková, Marek Tichý

Sekretář PS: Kateřina Slaná, e-mail: katerina.slana@cka.cz, tel.: 778 755 235

Omluveni: Tomáš Efler

ZAHÁJENÍ:

Vzájemné představení členů (viz. příloha „Seznam a charakteristiky potencionálních členů PS PP“).

Bylo to první setkání nově ustavené pracovní skupiny Památková péče ČKA, která nechtěla mít (ani nemohla mít) předem dohodnuté téma. Šlo tedy o jen nepatrně moderovaný a směřovaný „brainstorming“, což přispělo ke vzájemnému osobnostnímu a názorovému seznámení. Protože k jednotlivým strukturovaným tématům se budeme v dalším období vracet a zabývat se jimi podrobně, v zápise se omezíme pouze na zachycení tezí bez podrobnějšího komentáře, jen abychom na ně později nezapomněli.

DISKUTOVANÁ TÉMATA:

- PS PP musí identifikovat, pojmenovat a deklarovat opakované problémy z hlediska současné praxe památkové péče – nejenom v zájmu zlepšení podmínek pro práci autorizovaných architektů, ale i v zájmu „mlčících“ vlastníků a především v zájmu naplňování trochu pozapomenuté Politiky architektury a stavební kultury ČR.
- Potřeba důsledně prodebatovat současné uspořádání a role památkových orgánů, vztahy mezi „odbornou“ a výkonnou složkou, logika jejich oddělení z hlediska osvědčeného propojení: odbornost – rozhodovací pravomoc – zodpovědnost (zpětná vazba). A zhodnotit vliv

současného uspořádání na rychlost a „user-friendly“ výkon státní správy vůči stavebníkům a jejich architektům (měla by to být služba, ne perzekuce ...).

- Vzdělání pracovníků orgánů památkové péče - vedle obvyklého vzdělání kunsthistorického, alespoň rámcová znalost zákonitostí stavební ekonomie, návratnosti investic, moderních výrobků a technologií, zásad architektonické tvorby, principů stavebně-konstrukčních, apod.).
- Pro řádné fungování systému památkové péče je zásadní legislativní oblast.
- Nový památkový zákon – návrh a doporučení pozvat JUDr. Martina Zídka, ředitele Památkové inspekce Ministerstva kultury ČR, mj. spoluautora publikace „Zákon o státní památkové péči“ z roku 2020. Ten by nám mohl prezentovat svůj pohled na nový památkový zákon.
- V novém zákoně musí být zakotveny principy, které v současném pohledu památkových orgánů nezřídka úplně chybí:
 - nezbytnost zajištění udržitelnosti objektu, jeho provozu a funkce,
 - legitimní právo vlastníků a jejich architektů dělat to, co se dělo po staletí – vkládat do „zdeděné“ stavby současnou „vrstvu“ (změny, bourání nehodnotného a přežilého, adice apod.), je-li to z hlediska její udržitelnosti nutné. Samozřejmě se musíme poradit, jak to předvídatelně regulovat a jak zabránit excesům.
- Finanční otázka: je legitimní, aby vícenáklady vyvolané omezením práv vlastníka stanovené úředníkem státu ve veřejném zájmu nesl privátní vlastník? Částečně? Úplně? Na základě nenárokového příspěvku státu - tedy jen když státu zbydou peníze? Jakým právním aktem stanovuje úředník státu hranici mezi privátním a veřejným zájmem? Je ta hranice předvídatelná a objektivně platná?
- Dnes existuje široká škála stupňů ochrany památkových staveb, staveb umístěných uvnitř památkových rezervací či zón, staveb umístěných v jejich ochranných pásmech. Nebo dokonce v ochranných pásmech historických událostí (Slavkovské bojiště, Bitva u Hradce Králové), jejichž ochranné pásmo zahrnuje desítky obcí a památková omezení v nich by měla být absolutně minimální. Stanovené podmínky ve vyjádřeních NPÚ se ale často u zcela nesrovnatelně exponovaných objektů nijak neliší (např. barevnost fasád nebo požadavek na kastlová okna u nepamátkového objektu v ochranném pásmu MPR 200 m od něj).
- Je třeba dosáhnout toho, aby vlastníci, architekti, památkáři se chápali a respektovali. Když se to děje, spokojeni jsou všichni zúčastnění a výsledek je skvělý. Ale nestačí, aby se to dělo v ojedinělých případech dobré praxe. Ale aby byly nastaveny takové podmínky, pravomoci, postupy, aby to byla systémová věc, která bude bazálně fungovat i při ne zrovna hvězdné skladbě zainteresovaných účastníků (to není občas úplně neobvyklé).
- Předvídatelnost, minimalizace subjektivního rozhodování orgánů památkové péče.
- Promítly se nastalé změny společenské (návrat a zvýšení ochrany soukromého vlastnictví), politické (návrat demokracie), ekonomické (globalizace) a enviromentální (změny klimatu, uhlíková stopa) do legislativy, metodiky a praxe památková péče u nás? Měly se promítnout, anebo je památková péče inertní, okolní realitou nedotknutelná věc? Vystačí si památková

péče s analytickou a konzervační metodou Aloise Riegla a s Katechismem památkové péče Maxe Dvořáka?

- Osvěta - téma kultivace, vzdělávání, architektura do školek, škol.
- Osvěta - veřejnoprávní média.
- Vztah architektů a památkářů – jak dosáhnout toho, aby se stali nejbližšími partnery, které spojuje společný cíl?
- Pozice, práva a povinnosti vlastníka při prohlášení jím vlastněné stavby za památku, a při jejím užívání a úpravách.
- Počet památek. Není jich příliš mnoho? Nezasloužily by si naopak památkovou pozornost některé další stavby? Nemělo by prohlášení za památku být spíše ctí, nabídkou odborné pomoci, než hrozbou?

ZÁVĚRY A ÚKOLY:

1. Předseda pracovní skupiny Stašek Žerava předloží na nejbližším zasedání představenstva ČKA nominaci navržených členů PS Památková péče. Ti v závěru dnešního jednání potvrdili ochotu a odhodlání v PS PP pracovat.

Dodatečná poznámka: Představenstvo ČKA na svém zasedání dne 1. března 2022 skutečně všechny navržené členy akceptovalo.

2. Přítomní se shodli na tom, že všem dílčím tématům, kterými se bude PS PP postupně věnovat, musí předcházet toto **ZÁKLADNÍ TÉMA:**

Bez setrvačných klišé definovat: **Co to je památková péče? Co je jejím předmětem a obsahem?**

Proč se užívá pojem „státní památková péče“, když její těžiště (a tím je realizace, ne rady či pokyny jak je jí má vlastník památky udělat) nespočívá na státu a jím vytvořených orgánech, ale výhradně na vlastníkově. A odpovídá tomu rozdělení pravomocí, zodpovědnosti, a tíže zvýšených nákladů plynoucích z omezení (případně) nařízených orgánem státu ve veřejném zájmu (může to znamenat omezení funkčního využití, zákaz uplatnění moderních technologií, vyloučení energií šetřících úprav, lpění na zachování přežilých a nehodnotných částí staveb z důvodu zachování autenticity), odmítání adice novotvarů apod.).

3. Bylo dohodnuto, že pro racionální průběh jednání PS PP je vždy nutné specifikovat (a především zúžit okruh témat, které budou na programu příštího zasedání. Předseda pracovní skupiny Stašek Žerava k dohodnutému tématu připraví podklady, otázky, náměty apod., aby se mohli členové PS PP nad diskutovanými tématy s předstihem zamyslet, připravit si nějakou osnovu, případně své názory písemně formulovat (podobné texty bychom připojili k zápisu).

Tentokrát podněty k tématu příštího setkání. „**Co to je památková péče? Co je jejím předmětem a obsahem?**“ neposíláme samostatným e-mailem, ale jsou uvedeny v následujícím bodě zápisu:

4. Podněty k přemýšlení do příštího jednání:

Přirozenou snahou každého zodpovědného vlastníka nemovitosti je dbát o její dobrý stavebně technický a estetický stav (opravy, údržba). A také snaha o maximální prodloužení její účelné životnosti – což znamená ji upravovat, modernizovat a dostavovat tak, aby co nejlépe sloužila původní nebo

změněné funkci (pokud to není v rozporu s jejími prostorovými a konstrukčně dispozičními předpoklady a se závazně stanovenými urbanistickými limity). A pokud začne být uchování nemovitosti neudržitelné, pak vlastníkově nezbyvá, než ji zbourat a nahradit novostavbou.

To bylo po staletí to nejpřirozenější chování vlastníka nemovitostí, které nevyžadovalo žádný institucionální dohled ve jménu veřejného zájmu, a přesto (či spíše právě proto) nám tento spontánní vývoj zanechal dnes velebené, obdivované a chráněné hmotné dědictví, které je nejenom dokladem stavební a řemeslné dovednosti a estetických názorů, ale také nejobektivnější učebnicí dějepisů společenských, hospodářských, politických poměrů, životního stylu atd.

I v historii se ale přesto některé stavby bouraly, jiné ne. Ale zachování stavby nebylo projevem respektu k mimořádným kulturním hodnotám stavby, ale nejčastěji výrazem nějakého kultu, který se stavbou souvisel. A stavby nepřátelského kultu neobstály a při nejlepším sloužily jako zdroj stavebního materiálu.

Po staletí naše sídla, natož soukromé stavby žádnou institucionalizovanou památkovou péčí nepotřebovaly. Potřebujeme ji dnes? Změnilo se něco?

A co vlastně ta státní památková péče je? Je to vysoce kvalifikovaný (případně hrazený) servis, systém odborné pomoci, konzultací, doporučení? Anebo generátor závazných direktiv, co vlastníci a jeho architekt smí a co ne, jak za svoje peníze stavbu upraví a jak ji za svoje peníze bude užívat a provozovat?

Každá starší stavba je (v nezátíženém smyslu slova) památkou - je totiž zrcadlem doby, nositelem vzpomínek, kulisou událostí, v globalizovaném světě čím dál potřebnějšího prvku individuality a blahodárná jistota kontinuity prostoru času. Už tato psychologická hodnota je významným motivem pro její zachování (inovaci, prodloužení životnosti). Ale vedle této těžko kvantifikované hodnoty, mluví pro „nebourání“ mnohem vážnější argument. Stav planety vede čím dál větší procento lidí k uvědomění si společenské odpovědnosti. K silicím přesvědčení, že doktrína ekonomů o nezbytnosti trvalého a bezbřehého růstu HDP a o zpozdilosti a neefektivnosti věci opravovat, ale kupovat nové, je neudržitelná. Neplatí ani u žehliček a už vůbec ne v případě nakládání se stavebním dědictvím. To je zásadní zlom, a měli bychom se ptát, jestli je na něj současná památková praxe připravena - legislativně, personálně, metodicky.

Vedle nepřehlédnutelných staveb kulturního dědictví existují totiž také „obyčejné“ památkové stavby, a dokonce stavby, které v žádném seznamu Nemovitých kulturních památek nejsou, ale které se budou méně bourat a více inovovat. A i ty jsou nositelem přehlížených hodnot. I ty je škoda „zkazit“ nekvalifikovaným rozhodnutím jejich majitelů nebo projektantů bez architektonického vzdělání. Po skončení socialismu a všelidového vlastnictví je určitě správné, ponechat majitelům památkových i nepamátkových objektů maximálně možnou míru svobody, aby mohli nakládat se svým majetkem dle svých potřeb a možností. A stát by měl do jejich svobodné vůle zasahovat co nejméně, a jen v případě, že by mělo dojít k ohrožení mimořádné hodnoty, jejíž uchování je nepochybnitelným veřejným zájmem. Obávám se, že tento mimořádný zásah státu je v současné době nadužíván.

Oblast, ve které by měl naopak stát (resp. NPÚ) sehrát mnohem důležitější, účinnější a pozitivnější roli, je odborná pomoc, informace o nejhodnotnějších (a tedy nedotknutelných) částech památky tvořících samou její podstatu, výčet ostatních prvků, jejichž zachování by mělo doporučující charakter a jakési obecné limity pro rekonstrukci, konverzi, přestavbu, dostavbu. Pokud by každá vyhlášená památka takové obecné vodítko měla, nepochybně by to probudilo zájem o jejich koupi, architekti by měli

předem známý rámec pro svoji tvůrčí práci, odstranilo by to riziko, že nový majitel při projednávání svého záměru „narazí“ na „zlé“ památkáře. Omezilo by to počet nevyužívaných chátrajících památkových objektů a omezilo by to počet „černých staveb“ - někdy bagatelních, ale někdy s drastickými důsledky na jejich památkovou hodnotu.

5. Příští zasedání proběhne ex post pomocí e-mailů na přelomu dubna a května. Bude upřesněno.

Kateřina Slaná
Stašek Žerava
Dne 2. dubna 2022

Přílohy:

- Seznam a charakteristiky potencionálních členů PS PP
- Text k zahájení činnosti PS PP
- Teze ČKA k památkovému zákonu z r. 2018